מה אתה יודע על
המימשל

שר המשטרה בכור שיטרית נאם השבוע על המימשל הצבאי. „מה כל ההתרגשות?" שאל בתמימות, „למי מפריע המימשל הצבאי? כל ערבי יכול להשיג רשיון־תנועה לשנה שלמה, ולנסוע לאן שהוא רוצה, זה כל מה שהממשל הצבאי עושה עכשיו."

יתכן כי השר, המקורב לבעיות ערביי ישראל, האמין בתום־לב לדברי עצמו. על כל פנים, זהו הקו היסודי של תעמולת מפא"י: „המימשל הצבאי הוא רק דחליל, ש־נועד להפחיד את המיעוט הערבי, אך למע־שה אינו מפריע להם."

מושל צבאי באחד מכפרי המשולש אף הצביע השבוע על משרדו הריק. „אתם רו־אים," הסביר, „אף אחד לא בא לכאן, ואף אחד לא שואל ממני רשות לעשות מה שהוא רוצה. פעם בשלושה חודשים, או אפילו בשנה, נכנסים כאן, מקבלים רשיון — ושלום על ישראל. רוב רובם של הגברים הצעירים של הכפר עובדים בתל־אביב. הם יוצאים מכאן בלי שאראה אותם, חוזרים בלי שאיש ישאל אותם איפה היו, ומסתו־בבים בלב היישוב העברי מבלי שאיש יפריע להם."

אלא שאין זו דמותו האמיתית של המימ־של הצבאי. אין זו הדמות החקוקה שחור־על־גבי־לבן בתקנות ההגנה (שעת חירום) 1945, כפי שהוריש אותן השלטון הקולו־ניאלי של המנדאט, וכפי שממשלות דויד בן־גוריון שמרו עליהן בחירוף־נפש עד היום.

כאשר הותקנו תקנות אלה, היו מכתונות נגד הערבים. היה זה אחרי פרוץ המרד הערבי של 1936, כאשר הכריזו האנגלים מצב חירום ויצאו לחסל בכוח את אנשי המופתי ופאוזי אל־קאוקג'י. מדי שבוע או חודש התקינו תקנה חדשה, עד אשר נוצרה מסכה שלמה, בת קרוב ל־200 סעיפים.

★ ★ ★

מרידה הערבית דוכאה. מלחמת העולם השניה הקפיאה גם את פעולות המחתרת העברית. ההגיון אמר, כי יש לבטל את התקנות, או לפחות להשאירן בצורתן הארעית. אלא ששלטון קולוניאלי מעולם אינו מוותר על חוקים של דיכוי. לכן, במקום התקנות הפזורות, חוברו ב־1945 תקנות ההגנה (שעת חירום). הפעם הפעילו אותן האנגלים נגד האוכלוסיה ה־עברית של הארץ. בתוקף תקנות אלה בוצעו כל פעולות הדיכוי נגד המחתרות העבריות השונות. הן אשר נתנו למושל הצבאי סמ־כות להגלות לאריתריאה את לוחמי אצ"ל ולח"י, לערוך חיפושי־נשק במשקי ההגנה, לשלוח למעצר בלאטרון את ראשי הסוכנות היהודית ולהטיל עוצר מלא על הערים העבריות. בכוח תקנות אלה יכלו האנגלים לשלוט בארץ זו כבארץ כבושה, ולנהוג באזרחיה החופשיים כבני־טיבט נחותים, נטו־לים כל זכויות או חרויות חוקיות.

על כן, כאשר קמה מדינת ישראל העצ־מאית, אפשר היה לצפות, כי אחד מצעדיה הראשונים יהיה לבטל את מכשירי־הדיכוי הקולוניאלי. אך תקנות ההגנה (שעת חירום) 1945 הן עדיין בתוקפן. כיום מצדיקים בן־גוריון ואנשיו את קיומן בכך, שהן מופ־עלות רק נגד ערבים — כאילו שהסבר זה מנקה את השרץ הפאשיסטי. אולם ה־היסטוריה הקרובה לימדה, כי תקנות אלה יכולות לשמש גם לדיכוי של לא־ערבים.

מה אומרות, בעצם, תקנות אלה? הנה כמה סעיפים לדוגמה:

● **סעיפים 108, 109, 110** מעני־קים למושל הצבאי סמכויות להגלות כל אד־רם שבתחום שליטתו, לצוות עליו להתייצב במשטרה בתכיפות הנראית לו, לאסור עליו עזיבת מקום־מושבו, או להטיל עליו עוצר־בית אישי, האוסר עליו לעזוב את ביתו משקיעת־החמה ועד זריחת־השמש.

● **סעיף 111** מעניק למושל הצבאי סמכות להטיל על כל אזרח מתושבי אזורו מעצר אדמיניסטראטיבי. כלומר: הוא יכול, במשיכת גלובוס, לבטל את כל מסכת ה־ערבויות המשפטיות, אותן מבטיח מישטר דמוקראטי לכל חשוד. אין צורך להביא את החשוד בפני בית־משפט להוצאת פקודת־מעצר עד לעריכת המשפט. אין גם צורך להוכיח שאמנם קיימים חשדות סבירים נגד אותו עצור. המושל הצבאי מחליט את הכל: הוא קובע כי האיש חשוד, והוא קובע כמה זמן יש להחזיקו במעצר.

אחרי כמה מקרים משונים, הסכים שר־הבטחון להקים ועדה בראשות שופט עליון (בראשות אלפרד ויתקון), אשר אליה יכול לפנות כל עצור אדמיניסטראטיבי, בבקשה שישוחרר בערבות עד למשפטו, או שיועבר לטיפול משפטי סדיר, לא־אדמיניסטראטיבי. לועדה זו יש סמכות מייעצת בלבד, ואין המבקש יודע אפילו מה הן המלצותיה, ה־מוגשות לשר הבטחון. הנסיון הוכיח, כי אצל שר הבטחון שקול כמעט־תמיד רצונו של המושל הצבאי כנגד כל הטענות על דמוקראטיה וזכויות משפטיות.

● **סעיף 112** מקנה למושל הצבאי את הזכות להגלות כל תושב אזורו, לכל מקום הנראה למושל. ממשלת ישראל השתמשה בו כדי להגלות, בין השאר, את ראשי כפר אבו־גוש מביתם, כאשר נרקמה בשעתו התוכנית לנשל את בני הכפר מעל אד־מותיהם.

● **סעיף 120** מאפשר הטלת עוצר, ללא הגבלת זמן. עד לפני שנה־וחצי, למשל, היה מוטל על כל כפרי המשולש עוצר לילה, משעה תשע בערב ועד הבוקר. לפני שנה־וחצי קוצרו שעות העוצר, ובמקום תשע בערב, החל ב־11 בלילה. עתה בוטל העוצר כליל — אך הסעיף שריר וקיים, ואפשר לחדש את העוצר בכל רגע שייראה גוח למושל הצבאי.

● **סעיף 125** הוא המפורסם ביותר כיום. הוא מעניק למושל הצבאי סמכות להכריז על אזורים סגורים, כראות עיניו. מאזור סגור כזה ולתוכו מותרת התנועה רק על פי רשיון מיוחד של המושל או נציגו (ראה תמונות). אולם מכיוון שחלקים גדולים מאוד של המדינה הוכרזו כאזורים סגורים של המימשל הצבאי, יכול היה ל־היחצר מצב, שבו תהיה נתונה לתושבים הערביים בכל זאת תנועה חופשית־למדי, בתוך האזורים הנרחבים. על כן ניתנה סמכות נוספת למושל הצבאי: להכריז על אזור סגור בתוך אזור סגור, ולחייב כל אדם הרוצה לנוע מאזור לאזור בקבלתו של רשיון מיוחד.

אזור סגור מס' 15, למשל, משתרע מגבול נצרת ועד לקירבת עכו. אבל בתוך אזור נרחב זה הוקם אזור סגור מס' 9, המכיל את הכפרים בענה, דיר אל־אסד וסכנין. תושב אזור מס' 15 אינו יכול להיכנס ל־אזור מס' 9 — ולהיפך.

היה מיקרה עוד יותר מגוחך. בכפר ערב אל־סוואעד, שהוא חלק מאזור סגור של ה־מימשל הצבאי בגליל, הוסיפה אחת התוש־בות חדר לביתה, ללא רשיון־בנייה. לפי התהליך החוקי הקיים לגבי תושב רמת־גן או סקייה א', מגישה הרשות המקומית משפט על בנייה בלתי־חוקית, משיגה צו־הריסה ופועלת לפיו. בערב אל־סוואעד נכנס המושל הצבאי לפעולה. הוא הוציא צו מיוחד, בו הכריז על החדר הבלתי־חוקי כעל אזור סגור של המימשל הצבאי, ואסור לאשה להיכנס אליו ללא רשיון מיוחד מהמושל. אילו עברה האשה את פתח ה־חדר היתה עוברת עבירה בטחונית חמורה, ומתחייבת בעונש מאסר או קנס כספי גדול, או שניהם גם יחד.

● **סעיפי השיפוט הצבאי** קוב־עים, כי המושל הצבאי יכול להעמיד כל תושב אזורו בפני בית־דין צבאי — אותו סוג של בתי־דין אשר דן את לוחמי המח־תרות העבריות למאסרים ולתלייה. הנאשם מופיע בפני קצין צבא, כשופט־יחיד. על פסק־דינו של הקצין אין שום עירעור. דויד בן־גוריון עצמו הגיע למסקנה, כי שיפוט זה הוא מהתלה סאדיסטית, ולפני כחודשיים הוגשה לכנסת הצעת תיקון, לפיה יהיו בתי־הדין הצבאיים מורכבים משלושה שופ־טים במקום אחד. אך גם להבא לא יהיה שום עירעור על פסק־הדין של בית־דין צבאי.

תעודה של מרגלת

רשיון־תנועה זה ניתן על־ידי המושל הצבאי לכלאס ג'ומעה, שנעצרה לפני חודשיים ו־כונתה „מאטה הארי של הגליל". הוראות השימוש המודפסות על הצד האחורי של הרשיון (תמונה למטה) הופכות את התושבים הערביים לאזרחים מסוג ב'. חסידי המימשל טוענים, כי הודות לו נבלמת פעולת הריגול והגייס החמישי; אך ההשפלה של נשיאת תעודה זו היא שתרמה ליצירת מרגלת, תחת אפו של המושל הצבאי. רגשות־החרפה מביאים לנקם.

רשיון זה מועק בכפיפת לפנאים הבאים:

1. לשהיה מחוץ לאזור הסגור בין השעות 06.00 – 20.00 בלבד.
2. ללא כניסה לישובים אשר בדרך.
3. דרך כניש _____ בלבד.
4. רשיון זה אינו בר־תוקף בשבתות וחגים.
5. רשיון זה מקנה היתר יציאה רק לאותם המקומות המצויינים בגוף הרשיון וכל־זמן היות רשיון זה בר־תוקף.
6. איניך רשאי לצאת מן האזור הסגור אלא למטרה המפורטת ברשיון זה.
7. בגמר תקפו של רשיון זה, עליך להחזירו מיד ל[illegible]
8. במקרה של אבדן הרשיון עליך להודיע מיד לתחנת המשטרה הקרובה.
9. לצורך זהוי נוסף, עליך לשאת עמך תעודת זהוי.
10. עליך לשאת עמך רשיון זה כל זמן שהותך מהוץ לתחומי האזור הסגור.
11. הנני אוסר עליך להמצא מחוץ לאזור הסגור _____ לאחר גמר תוקף הרשיון.
12. רשיון זה איו מקנה רשות כניסה לשטחי אימונים של צה"ל.
13. איניך רשאי להעתיק את מקום מגוריך – כרשום ברשיון זה – ללא אישור המפקד הצבאי.

ס.ב.ט. 13–14 — אסור לך להכנס לתחום של מאתיים מטר מסביב למקום כונוס" כמשמעו, ו ב"וק לתיקון דיני התנועה בעבתון הממשלה, תשי"ז — 1957.

מס. הזהות 529522

מקום המגורים הקבוע [illegible]

מטרת הנסיעה [illegible]

נרשמה רשיון זה רשאי לצאת מן האזור הסגור ל:—

1. בלבד
2. בלבד
3. בלבד
4. בלבד

עם מכונית — — מלווים תוקף הרשיון

מיום 27.6.60 עד יום 27.6.61 ניתן ביום 27.6.60

חתימה

מס. דרגה

244724/ק סרן ענבר צבי

שם משפחה

מטעם מפקד צבאי אזור הצפון

משטר צבאי חותמת צפון